

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen om kraftfulla verktyg för kontroll av utbetalning av socialförsäkringsförmåner till personer som lämnat Sverige (S 2025:02)

Beslut vid regeringssammanträde den 28 maj 2026

Utvidgning av och förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 27 mars 2025 kommittédirektiv om kraftfulla verktyg för kontroll av utbetalning av socialförsäkringsförmåner till personer som lämnat Sverige (dir. 2025:34). Syftet är att motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen. Uppdraget skulle enligt de ursprungliga direktiven redovisas senast den 20 april 2026. Genom tilläggsdirektiv som beslutades den 26 februari 2026 förlängdes utredningstiden till den 1 juni 2026 (dir. 2026:14).

Utredaren ska nu även

- kartlägga vilka bosättningsbegrepp inom andra rättsområden än socialförsäkringen som kan inverka på bosättningsbedömningen enligt socialförsäkringsbalken,
- analysera villkoren för bosättning utifrån de bosättningsbegrepp som har identifierats och som kan inverka på bosättningsbedömningen enligt socialförsäkringsbalken, och
- analysera förutsättningarna för att införa ett harmoniserat bosättningsbegrepp som kan användas inom flera rättsområden, samt för- och nackdelarna med ett harmoniserat bosättningsbegrepp.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 31 januari 2027.

Uppdraget att analysera olika bosättningsbegrepp

Bosättningsbegrepp används inom olika rättsområden för att ringa in den personkrets som omfattas av regelverket i fråga. Det finns t.ex. bestämmelser om vad som avses med att anses som bosatt i socialförsäkringsbalken, folkbokföringslagen (1991:481), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och socialtjänstlagen (2025:400). Begreppen kan likna varandra, men har inte samma innebörd, och betydelsen av att anses som bosatt får olika rättsverkningar. Därtill har begreppen införts vid olika tillfällen med skilda syften. Till exempel anses en person enligt 5 kap. 2 § socialförsäkringsbalken som huvudregel bosatt i Sverige om han eller hon har sitt egentliga hemvist här i landet. Enligt förarbetena bör användningen av bosättningsbegreppet i möjligaste mån återspegla de faktiska förhållandena. Den enskildes normala vistelseort bör tillmätas avgörande betydelse för var han eller hon ska anses bosatt (prop. 1998/99:119 s. 89). Enligt 3 § folkbokföringslagen anses emellertid en person bosatt här i landet om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Även unionsrätten, exempelvis förordning (EG) 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, har ett bosättningsbegrepp som kan ha betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken. Krav på bosättning eller hemvist förekommer dessutom i annan unionsrätt och i internationella konventioner som Sverige är bundet av.

De många parallella bosättningsbegreppen kan inverka på bosättningsbedömningen enligt socialförsäkringsbalken och kan utgöra en källa till otydlighet för såväl enskilda som myndigheter. Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) respektive Riksrevisionen har pekat på att komplexa bosättningsbedömningar i socialförsäkringen försvårar kontrollen av rätten till förmåner för personer som rör sig över Sveriges gränser och ökar risken för att felaktiga utbetalningar inte upptäcks i tid (ISF:s rapport Garanti-pension med internationell anknytning [2025:11] och Riksrevisionens rapport Socialförsäkringsskyddet vid internationell rörlighet [RiR 2025:14]). Vidare har regeringen gett ISF i uppdrag i regleringsbrevet för budgetåret 2026 att granska om villkoren för att vara försäkrad för bosättning och arbete i Sverige är ändamålsenliga i en tid med ökad internationell rörlighet och gränsöverskridande arbete.

Den rättsliga osäkerhet som kan följa av olika och otydliga bosättningsbegrepp inom skilda rättsområden riskerar att leda till bristande likformighet när myndigheter fattar beslut, vilket i sin tur riskerar att undergräva legitimiteten för välfärdssystemen. Även det förslag om kvalificering till socialförsäkringen som bl.a. syftar till att åstadkomma starkare anknytning till Sverige för att få tillgång till bosättningsbaserade förmåner, som regeringen lämnat i propositionen Kvalificering till socialförsäkringen (prop. 2025/26:136) och som riksdagen antog den 20 maj 2026 (bet. 2025/26:SfU21, rskr. 2025/26:259), gagnas av tydliga bosättningsbegrepp i socialförsäkringsbalken.

Det finns därför skäl att kartlägga och analysera vilka olika bosättningsbegrepp som används inom olika rättsområden i syfte att bidra till ett djupare kunskapsunderlag och för att underlätta bosättningsbedömningarna i socialförsäkringen. Utöver detta kan det även finnas anledning att undersöka premisserna för att ta fram ett harmoniserat bosättningsbegrepp som kan tillämpas över flera rättsområden. Om ett harmoniserat bosättningsbegrepp skulle underlätta förståelsen för enskilda respektive tillämpningen för myndigheter kan det i förlängningen motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen.

Mot bakgrund av det alltjämt omfattande och utbredda problemet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom socialförsäkringen och svårigheterna med komplexa bosättningsbedömningar som framkommit finns det anledning att förlänga den pågående utredningen.

Utredaren ska därför

- kartlägga vilka bosättningsbegrepp inom andra rättsområden än socialförsäkringen som kan inverka på bosättningsbedömningen enligt socialförsäkringsbalken,
- analysera villkoren för bosättning utifrån de bosättningsbegrepp som har identifierats och som kan inverka på bosättningsbedömningen enligt socialförsäkringsbalken, och
- analysera förutsättningarna för att införa ett harmoniserat bosättningsbegrepp som kan användas inom flera rättsområden, samt för- och nackdelarna med ett harmoniserat bosättningsbegrepp.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, andra myndigheter och utredningsväsendet.

Utredaren ska särskilt beakta det arbete som ISF bedriver inom ramen för det uppdrag ISF fått i regleringsbrevet för budgetåret 2026 att granska om villkoren för att vara försäkrad för bosättning och arbete i Sverige är ändamålsenliga i en tid med ökad internationell rörlighet och gränsöverskridande arbete.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 31 januari 2027.

(Socialdepartementet)